

## KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 16/2014 rd

### Regeringens proposition till riksdagen med förslag till teckenspråkslag

#### *Till grundlagsutskottet*

### INLEDNING

#### **Remiss**

Riksdagen remitterade den 9 december 2014 regeringens proposition med förslag till teckenspråkslag (RP 294/2014 rd) till grundlagsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att kulturutskottet ska lämna utlåtande till grundlagsutskottet.

#### **Sakkunniga**

Utskottet har hört

- överinspektör Maria Soininen, justitieministeriet

- undervisningsråd Jussi Pihkala, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Leena Nissilä, Utbildningsstyrelsen
- ordförande Magdalena Kintopf-Huuhka, Finlandssvenska teckenspråkiga rf
- utvecklingsdirektör Kaisa Alanne, chef för teckenspråksenheten Laura Pajunen och verksamhetsledare Markku Jokinen, Finlands Dövas Förbund rf.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av  
— Humanistinen ammattikorkeakoulu  
— Jyväskylän universitet.

### UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

#### **Motivering**

##### *Allmänt*

Det viktigaste förslaget i propositionen är att främja förverkligandet av de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk. Målet är att myndigheterna i sin verksamhet ska främja möjligheterna för dem som använder teckenspråk att använda och få information på sitt eget språk. Vidare syftar propositionen till att öka myndigheternas medvetenhet om teckenspråken och om att de som använder teckenspråk uttryckligen är en språk- och kulturgrupp och till att

myndigheterna ska beakta dem som använder teckenspråk ännu bättre i författningsberedningen och i de praktiska avgörandena. Ett ytterligare mål är att förbättra möjligheten att urskilja den materiella lagstiftningshelhet som innehåller bestämmelser om rättigheterna för dem som använder teckenspråk.

Lagförslaget är en kortfattad allmän lag som inte förändrar lagstiftningens nuläge. De materiella bestämmelserna om de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk ska alltså fortsättningsvis ingå i lagstiftningen för de olika förvaltningsområdena.

### *Rätten till ett eget språk*

Sakkunniga som utskottet har hört har tillstyrkt lagförslaget och dess syften.

Det har dock också föreslagits att det till lagen fogas en uttrycklig bestämmelse som stärker de gällande språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk. Syftet med detta tillägg vore att säkerställa rätten att ha teckenspråk som eget språk och rätten att använda det, om det behövs på grund av dövhet, hörselskada, dövblindhet eller annan orsak. Enligt inkommen utredning gäller det särskilt i situationer där ett barn föds in i en miljö där det saknas färdigheter i teckenspråk. Bakgrunden till förslaget är framför allt de teckenspråkigas oro för att döva barn till hörande föräldrar inte får teckenspråk som eget språk och inte heller tillräckligt med service på teckenspråk på grund av att det blivit vanligare med cochleaimplantat.

Rätten till ett eget språk och en egen kultur är tryggad i grundlagen. Vad gäller rätten att använda det egna språket i större utsträckning än i dag konstaterar utskottet att servicen på teckenspråk är behovsprövad och dessutom varierar i olika regioner. Detta talar för en mer omfattande reform där rätten till ett eget språk klart och tydligt skrivs in i lagstiftningen. Med tanke på de stränga krav som de offentliga finanserna ställer har det dock inte ansetts möjligt att genomföra en sådan reform. Beredningen av propositionen har därför inte strävat efter en utvidgning av rättigheterna. I propositionen bedöms inte heller vilka ekonomiska konsekvenser en utvidgning av de subjektiva rättigheterna och förbättring av servicen skulle ha medfört. Utskottet anser därför att det i det här sammanhanget inte är möjligt att utvidga de gällande rättigheterna.

Utskottet tillstyrker propositionen men anser att rätten till ett eget språk i framtiden lagstiftningsvägen måste säkerställas tydligare än genom den nu föreslagna ramlagen. Utskottet understryker betydelsen av ett eget språk för bland annat barnets utveckling och skolgång, för möjligheterna att få ett yrke och för livet i dess helhet. Det är viktigt att trygga rätten till ett eget språk särskilt i den småbarnspedagogiska verksamheten och i utbildningen. Utskottet anför att

grundlagsutskottet föreslår att riksdagen ska godkänna ett uttalande i saken. (Utskottets förslag till uttalande).

### *Främja förverkligandet av de språkliga rättigheterna*

Även om lagförslaget i sig inte förändrar situationen för dem som använder teckenspråk ger den dock en starkare grund för stärkandet av deras språkliga rättigheter. Det förutsätter dock att förvaltningsområdena på allvar och målmedvetet går in för att förbättra verkställandet och tillämpningen av den gällande lagstiftningen. Den lagstiftning som berör de teckenspråkiga måste dessutom utvecklas som ett led i de olika förvaltningsområdenas normsystem och kopplat till det övriga utvecklingsarbetet.

Utskottet understryker att i synnerhet insatser inom den småbarnspedagogiska verksamheten är av största vikt för utvecklingen av språkfärdigheterna. De teckenspråkigas språkliga rättigheter måste främjas särskilt genom att se till att det utbildas tillräckligt med lärare och andra fostrare i teckenspråk och teckenspråkstolkar och att det även i övrigt finns tillräckligt med service för teckenspråkiga i hela landet. Det är också skäl att granska undervisningen och analysera om det till exempel går att minska behovet av förlängd läroplikt genom tillräcklig lärarutbildning. Också inlärningsmiljöerna måste förbättras.

Utskottet betonar vikten av att främja det finlandssvenska teckenspråket. Det har nämligen klassats som allvarligt hotat och kommer enligt vissa uppskattningar att försvinna inom cirka tio år om det inte snabbt vidtas åtgärder för att återuppliva det. Det är därför, och med hänsyn till likabehandlingen av alla människor, ytterst viktigt att 1 § i lagförslaget också tar upp det finlandssvenska teckenspråket. Utskottet välkomnar också att det i budgeten för innevarande år finns ett separat anslag (250 000 euro) för ett program för att stimulera det finlandssvenska teckenspråket. Utskottet vill påskynda stimuleringsprogrammet och ser det som absolut nödvändigt att programmet får fortsatt finansiering.

Under sakkunnigutfrågningen aktualiserades behovet av att inrätta en ny delegation för teckenspråksärenden. Delegationen skulle samordna informationen om teckenspråk och övervaka att de språkliga rättigheterna tillgodoses. Huvudsavaret för utvecklingen av servicen för teckenspråkiga är i dag inte klart placerat hos något av förvaltningsområdena. Det har framförts att avsaknaden av en delegation försätter de teckenspråkigas språk- och kulturgrupp i en annan ställning än de andra språkgrupper som nämns i 17 § 3 mom. i grundlagen.

Enligt inkommen utredning ska en arbetsgrupp som tillsattes av justitieministeriet den 27 januari 2015 bland annat granska uppgiftsbeskrivningarna för och utvecklingsbehoven hos de nationella aktörerna för grundläggande och mänskliga rättigheter. Utskottet ser det som viktigt att arbetsgruppen också bedömer behovet av att inrätta en delegation för teckenspråksärenden.

Dessutom måste teckenspråkens ställning bedömas när nästa delegation för språkärenden utnämns. Finlands Dövas Förbund rf har för närvarande en permanent sakkunnigmedlem i delegationen.

### **Ställningstagande**

Kulturutskottet föreslår

*att grundlagsutskottet beaktar det som sägs ovan och*

*att grundlagsutskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande (Utskottets förslag till uttalande):*

*Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att stärka de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk så att rätten att använda det egna språket kan säkerställas.*

Helsingfors den 18 februari 2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml  
vordf. Inkeri Kerola /cent  
medl. Ritva Elomaa /saf  
Eeva-Johanna Eloranta /sd  
Jukka Gustafsson /sd  
Leena Harkimo /saml  
Pauli Kiuru /saml

Kimmo Kivelä /saf  
Sanna Lauslahti /saml  
Silvia Modig /vänst  
Mika Niikko /saf (delvis)  
Mikaela Nylander /sv  
Tuula Peltonen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Hellevi Ikävalko.